

Zimbabwe

– den koloniala förhistorien kämpas ner

För att förstå vad som händer måste man gå bakåt i tiden. Alltså: Klockan 08.30 den 11 november 1965 träffades ett antal män på ett regeringskontor i Salisbury i Nord-Rhodesia. De var ministrar i Ian Smiths regering och de var alla vita. Denna morgon, den 11 november, bestämde de att bryta med England, hissa piratflaggan och unilateralt utropa sin självständighet. Man kan tänka sig dessa människor som representanter för en liga av organiserade brottslingar. Välklädda, verserade rasister som inte hade någon tanke på att lämna vare sig inflytande eller makt till de svarta i landet.

Klockan 13.15 samma dag höll Ian Smith ett tal till nationen i radio. Den självständighetsförklaring som utarbetats var ett makabert plagiat av den amerikanska frihetschartan. Ian Smith slutade sitt tal med följande ord:

"In the lives of most nations there comes a moment when a stand has to be made for principles, whatever the consequences. This moment has come to Rhodesia. I pray and I hope other Rhodesians will also pray today – that our government will be given the wisdom and the strength to bring Rhodesia through".

("I de flesta nationers liv kommer ögonblick då de måste ta ställning för principer, oavsett konsekvenserna. Detta ögonblick har kommit till Rhodesia. Jag ber, och jag hoppas att andra rhodesier också ber idag – att vår regering kommer att ges visdom och styrka att rädda Rhodesia." övers. red.)

Så såg hyckleriet ut. Ty självständigheten var proklamerad för att de vita skulle kunna fortsätta att garantera sig makten. Över politiken, över ekonomin och framförallt över åkerjorden och betesmarkerna. De svarta skulle fortsätta att hållas nere i hårt förtryck. Vara andraklassens medborgare i sitt eget land. Ian

Smith och hans män använde den amerikanska självständighetsdeklarationen att torka stövlarna med.

En del av oss minns det som sen hände. De halvhjärtade FN-sanktionerna som omedelbart saboterades av portugiser, syd-afrikaner och oljemiljonärer från Texas som tyckte att Smith gjorde rätt som höll negrerna kort. Några av oss satt på en tennisplan i Båstad och försökte förhindra idrottsutbyte med den kriminella regimen i Nord-Rhodesia. Det tog 15 år för Nkomos och Mugabes ibland samarbetande, ibland rivaliserande befrielseörelser att krossa Ian Smiths föraktliga regim och proklamera Zimbabwe som en självständig stat i en verklig betydelse.

Nu har ytterligare 20 år gått. Salisbury heter numera Harare. Mugabe har suttit in sig som president. Och kritiken mot honom och hans växande despotiska tendenser har ökat. Några finns som anser honom vara galen. Och visst, utfallet mot homosexuella för några år sen var inte bra. Dessutom är korruptionen utbredd i Zimbabwe. Mugabe har därtill en ny fru som är slösaktig och som flyger runt i jetplan och handlar. Sânt sticker i ögonen. I Afrika lika mycket som i Sverige eller USA.

Men den stora oron gäller jorden. Åkrarna och betesmarken. Och där firar massmedia i Västvärlden triumfer i att inte beskriva skeendet som det är. Av den politiska verkligheten blir grumlig sentimentalitet.

Vad är det alltså som händer? Ingenting annat än att de resterande delarna av den koloniala förhistorien nu kämpas ner. För att förstå bör man gå 111 år tillbaka i tiden, till 1889, då Cecil Rhodes utverkade en generalfullmakt av drottning Victoria som gav honom och hans gruvimperium "British South Africa

Några siffror om realiteter:

- Över 60 000 människor deltar nu i ockupationen av ca 1 200 av 4 500 vita farmer.
- Den vita farmarna omfattar tillsammans 12 miljoner hektar, 4 000 ägare och 1,2 miljoner svarta lantarbetare.
- Omkring en miljon svarta jordbrukare äger 16 miljoner hektar. 1,2 miljoner fattiga familjer brukar 41 procent av arealen.
- Storstorbrukens organisation CFU säger att de bara äger 20,7 procent av jordbruksarealen. Andra säger att de äger 70 procent av den bästa, bevattnade arealen; ofta till del obrukad.
- Mellan 1980 och 1995 hade 71 000 familjer (mot planerade 160 000) fått 3,3 miljoner hektar som regeringen köpt.
- Efter 1980 har grundskoleutbildning blivit allmän och gratis; även på den fattiga landsbygden. Jämfört med 1979 finns nu tre gånger fler barn i grundskola och 12 gånger fler i gymnasieskolor. Läskunnigheten har stigit från 62 till 82 procent.
- Mellan 1978 och 1989 halverades spädbarnsdödligheten.
- 92 procent av barnen vaccineras nu mot 25 procent före självständigheten.
- I det insjölösa landet finns nu 2 438 vattenreservoarer – mot 121 förr – huvudsakligen vid storfarmar och städer.

Company” rätten att exploatera landet norr om Limpopo-floden. Det var grunden till det som senare skulle komma att bli Nord-Rhodesia och Zimbabwe. Det handlade om mineral-tillgångarna och det handlade om åkerjorden.

Det gör det fortfarande. Det handlar också om att den vita minoriteten aldrig har accepterat den svarta regimen i Zimbabwe. Så tidigt som i november 1981 höll Mugabe ett mycket skarpt tal i Lomagundi där han varnade de vita storfarmarna för konsekvenserna om de inte aktivt medverkade till att de stora plantagerna styckades och att de jordlösa fick tillgång till land. Man kan naturligtvis fråga sig varför inte Mugabe redan då genomförde en expropriation. Svaret är givet: de vita farmarna hade den forna kolonialmakten England bakom ryggen. Dessutom fanns Syd-Afrika där med sin Apartheidregim. Under 1980-talet var situationen fortfarande mycket oklar. Tecknen på att Apartheidssystemet skulle falla hade börjat visa sig. Men ingen kunde på förhand säga vad som skulle kunna ske. Mugabe hade att leva med dessa förutsättningar. Han måste balansera på linan. Agera taktiskt och slugt. Han visste att de forna kolonialmakterna i Europa var beredda att släppa den politiska makten. Men den ekonomiska skulle man gå till strid för.

Risken var dessutom stor att det skulle uppstå en massiv utvandring av vita från landet. Mugabe insåg naturligtvis vad följderna för landet skulle bli. Under den koloniala epoken hade de svarta hållits i okunnighet. Det skulle vara omöjligt att omedelbart ersätta de vita. Han behövde tid för att ta igen de förlorade generationerna. Därför gav Mugabe gång på gång de vita farmarna möjlighet att frivilligt gå med på en landreform. Han gav dom möjligheten att visa att dom accepterade att den koloniala och rasistiska

tiden var över. Han gav dom tid att låta handlingen bevisa orden. Men han fick inget svar. Idag kan man ställa frågan om Mugabe ändå inte gjorde en missbedömning när han inte genomförde en expropriation direkt efter makttillträdet. Att det var naivt av honom att tro att de vita farmarna frivilligt skulle vara beredda på att inskränka sin ekonomiska makt. Det är omöjligt att veta säkert. Västvärlden har som bekant tidigare ställt sig bakom statskupper när de önskat ha bort en regim som inte gått deras ärenden. Det som nu sker i Zimbabwe är en helt begriplig reaktion från de jordlösa. De vita storfarmarna har sig själva att skylla. De måste ha insett vad som skulle komma. När man idag hör dom säga att dom alltid varit ”positiva till en landreform” eller att de ”bara vill hjälpa Zimbabwe med exportinkomster” rimmar orden illa med verkligheten. Det är den hycklande Ian Smith som fortsätter att tala. Dom har haft 20 år på sig att själva ta initiativ till denna jordreform. Men valde att inte göra det. Man kan naturligtvis beklaga att det nu kommer att gå våldsamt till, att en del farmare dödas. Men lika mycket kan man beklaga de zimbabwianer som i tjugu års tid har väntat på en lösning av jordfrågan. Deras liv har varit en ständigt ökad misär.

Frågan om jorden är avgörande i Afrika. Även i ett land som Syd-Afrika väntar den på sin lösning. Jag tycker mig se att vi nu står inför den andra generationens revolter i Afrika. Under 50- och 60-talen, fram till Apartheidregimens fall skedde den politiska befrielsen. Nu återstår det andra steget. Den ekonomiska befrielsen. Först när den är genomförd har det koloniala liket äntligen slutat sprattla.

Frågan om den ekonomiska makten och frågan om jorden sammanfaller. •